

The EIFL logo consists of the lowercase letters 'eifl' in a white, sans-serif font, positioned on a solid blue rectangular background in the top right corner of the page.

eifl

Споразум из Маракеша

EIFL ВОДИЧ ЗА БИБЛИОТЕКЕ

Октобар 2015. 2

EIFL сарађује са библиотекама у преко 60 земаља у развоју и транзицији

АФРИКА Ангола, Боцвана, Буркина Фасо, Камерун, Конго, Етиопија, Гана, Кенија, Лесото, Малави, Мали Намибија, Нигерија, Сенегал, Јужна Африка, Свазиленд, Танзанија, Уганда, Замбија, Зимбабве

АЗИЈА И ПАЦИФИК Камбоџа, Кина, Фиџи, Казахстан, Киргистан, Лаос, Малдиви, Монголија, Мианмар, Непал, Тајланд, Узбекистан

ЛАТИНСКА АМЕРИКА Чиле, Комумбија

СРЕДЊИ ИСТОК И СЕВЕРНА АМЕРИКА Алжир, Египат, Палестина, Судан, Сирија

ЕВРОПА Јерменија, Азербејџан, Белорусија, Босна и Херцеговина, Бугарска, Хрватска, Чешка Република, Естонија, Грузија, Мађарска, Косово, Летонија, Литванија, Македонија, Молдавија, Пољска, Румунија, Србија, Словачка, Словенија, Украјина

Споразум из Маракеша

о олакшавању приступа
објављеним делима за особе
које су слепе, слабовиде или са
другим потешкоћама у читању

EIFL ВОДИЧ ЗА БИБЛИОТЕКЕ

Октобар 2015. 2

О EIFL-у

EIFL је непрофитна организација која ради са библиотекама како би обезбедила приступ знању у земљама чије су економије у развоју и транзицији у Африци, Азији, Пацифику, Европи и Латинској Америци. У висико умреженом дигиталном свету наше активности помажу људима да приступе информацијама и користе их за образовање, учење, истраживање и одрживи развој заједнице. Обезбеђујемо услове, заговарамо приступ знању на националном и међународном нивоу, охрабрујемо дељење знања, као и иницијативе за пилот пројекте којима се иновирају библиотечки сервиси кроз програме Лиценцирања, Ауторских права и библиотека, Отвореног приступа и Иновација за јавне библиотеке.

О СЕКЦИЈИ ЗА АУТОРСКА ПРАВА И БИБЛИОТЕКЕ (EIFL – IP)

Циљ секције за Ауторска права и библиотеке (EIFL – IP) је да штити и промовише интересе библиотека у EIFL партнерским земљама у области питања ауторских права. Наша визија је да библиотеке заговарају фер систем у области ауторских права и представљају лидере у промоцији приступа знању у дигиталном добу. Успоставили смо мрежу библиотекара који се баве ауторским правима у партнерским земљама, заговарамо реформу националног и међународног законодавства у области ауторских права и развијамо корисне изворе у вези са питањима ауторских права.

www.eifl.net

ЛИЦЕНЦА

Овај садржај је лиценциран у оквиру лиценце «Creative Commons Attribution 4.0 International» (CC BY 4.0). Подстичемо библиотекаре и широку јавност да користе, дистрибуирају, преводе, модификују и надограђују ове материјале, с тим да наведу да су их преузели са веб сајта EIFL-а.

ПОВРАТНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

Коментари и повратна мишљења су увек добродошли.
Молимо пишите на адресу: info@eifl.net

СПОРАЗУМ ИЗ МАРАКЕША: EIFL ВОДИЧ ЗА БИБЛИОТЕКЕ

Предговор

У јуну 2013. државе чланице Светске организације за интелектуалну својину (WIPO – World Intellectual Property Organization) усвојиле су “Споразум из Маракеша о олакшавању приступа објављеним делима за особе које су следе, слабовиде или са другим потешкоћама у читању”.

Циљ Споразума је да оконча глад за књигом – чињеницу да је свега око 7% глобално доступних објављених књига произведено у приступачним форматима као што је Брајево писмо, звучна књига и књига на увећаној штампи, као и DAISY формат.¹ У земљама у развоју, цифра је мања од 1%. Узрок такве ситуације делом се налази у препрекама које ствара закон о ауторском праву, управо оним препрекама чијем уклањању тежи овај Споразум.

Управо због тог разлога, EIFL је преко пет година подржавао преговоре при Светској организацији за интелектуалну својину и учествовао на Дипломатској конференцији која је довела до усвајања Споразума у Маракешу. Уз примере из земаља партнера EIFL-а, Лесота, Литваније и Монголије, делегати су чули о томе како Споразум Светске организације за интелектуалну својину може истински да промени животе људи.

Како би заокружио посао при Светској организацији за интелектуалну својину и испунио обећање о универзалном праву на читање за особе с потешкоћама у читању, EIFL подржава ратификацију овог Споразума у земљама партнерима, као и његову имплементацију у националне законе о ауторском праву.

Споразум из Маракеша представља значајан напредак у области међународног ауторског права зато што је први Споразум ексклузивно посвећен стварању међународног минимума стандарда за добробит корисника материјала заштићених ауторским правом. Он има потенцијал да знатно увећа глобалну доступност материјала у приступачним форматима. Могућност прекограничног дељења ових приступачних формата донеће корист људима с потешкоћама у читању широм света, како развијеним, тако и земљама у развоју.

Овај Водич састоји се из два дела. Први део нуди директан увод у Споразум, у његове кључне одредбе, а говори и о улози библиотекара у доприносу реализацији циљева Споразума.²

Други део нуди практичну интерпретацију главних техничких одредби у складу с циљевима од јавног интереса који се односе на обезбеђивање приступа знању. Такође, он садржи и препоруке за имплементацију ради реализације могућности које Споразум пружа библиотекама како би повећале број материјала за читање особама с потешкоћама у читању. Библиотекари, дакле, треба да буду укључени у унапређење имплементације националног законодавства како би се обезбедила максимална могућа добробит и како би ефектно изашли у сусрет циљевима Споразума – да се оконча глад за књигом.

Библиотеке су кључ успеха овог Споразума из два главна разлога:

1. DAISY - Digital Accessible Information System – Дигитално приступачни информациони систем.

2. За више информација о Споразуму видети Кориснички водич кроз Споразум из Маракеша www.librarycopyrightalliance.org/bm_doc/user-guide-marrakesh-treaty-1013final.pdf.

ФОТО: БИБЛИОТЕКА ФЕРНАНДО ГОМЕЗ МАРТИНЕЗ

- Широм света библиотеке су један од примарних извора материјала на Брајевом писму, у звучном формату, увећаној штампи и дигиталном формату за слепе и слабовиде особе.³
- Организације слепих особа, библиотеке и други такозвани “овлашћени субјекти” могу да шаљу приступачне формате у друге земље.

Иако је Водич намењен библиотекама, он лако може бити прилагођен за употребу и за друге институције које се у Споразуму препознају под дефиницијом “овлашћеног субјекта”. Споразум је такође доступан и на француском и руском језику.

Надамо се да ћете Водич сматрати корисним. Коментари и повратне информације су добродошли.

Овај водич је редижајнирана верзија EIFL водича кроз Споразум из Маракеша који је први пут објављен децембра 2014. Пун текст Споразума из Маракеша у штампаном, DAISY и Брајевом формату приступачан је на www.wipo.int/treaties/en/ip/marrakesh.

3. Библиотеке у свим земљама имају дугу историју служења особа с потешкоћама у читању. Библиотеке свих типова, било специјалне библиотеке за слепе особе или опште библиотеке које обезбеђују једнак приступ информационим услугама свим својим корисницима без обзира на инвалидитет, представљају инструмент у обезбеђивању материјала за читање намењених у сврхе образовања, рада или разоноде.

Садржај

1 УВОД У СПОРАЗУМ ИЗ МАРАКЕША	6
I Позадина	6
II Ратификација и имплементација у национални закон	7
III Кључне одредбе Споразума	7
A Дефиниције: Библиотеке и Споразум из Маракеша	7
B Друге важне дефиниције	8
C Материјалне обавезе	8
D Општи принципи у вези са имплементацијом на националном нивоу	12
E Друге мере: поштовање приватности и сарадња на прекограничној размени	12
IV Наредни кораци	13
2 ПРЕПОРУКЕ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ СПОРАЗУМА ИЗ МАРАКЕША НА НАЦИОНАЛНОМ НИВОУ	14
I Корисници Споразума	14
II Врсте радова и других материјала који подлежу изузимањима и ограничењима	15
III Врсте права покривених обезбеђеним ограничењима и изузимањима (закон о ауторском и сродним правима)	15
IV Коришћење дела која су дозвољена ограничењима и изузимањима	16
V Библиотеке као овлашћени субјекти	17
VI Услови за примену ограничења и изузимања у националном закону	18
VII Услови за прекограничну размену примерака у приступачним форматима	19
VIII Мере технолошке заштите	19
IX Заштита особа с инвалидитетом које нису обухваћене Споразумом из Маракеша	20
X Приступ делима која нису укључена у Споразум из Маракеша	21
EIFL ПРЕПОРУКЕ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ: САЖЕТАК	24

Увод у Споразум из Маракеша

I Позадина

У већини земаља, закон о ауторском праву представља правну препреку за стварање и дистрибуцију примерака дела у форматима приступачним особама с потешкоћама у читању. На пример, стварање примерка дела у приступачном формату као што је Брајево писмо без ауторизације носиоца права могло би представљати повреду права на репродукцију. Неовлашћена дистрибуција примерка у приступачном формату могла би нарушити њихову дистрибуцију или чињење доступним у складу с јавним правом. Слично, прекогранична размена примерака у приступачним форматима могла би бити разлог за прекршајну одговорност.

Из овог разлога, преко педесет (првенствено развијених) земаља је усвојило изузимања од закона о ауторском праву којима се дозвољава стварање и дистрибуција примерака у приступачном формату. Међутим, преко 130 држава чланица Светске организације за интелектуалну својину, у којима и живи већина особа с потешкоћама у читању, немају овакве изузетке. Штавише, постојећи изузеци често не дозвољавају експлицитно слање или примање примерака у приступачном формату између различитих земаља.

Споразум из Маракеша настоји да уклони препреке на два главна начина:

- Захтевајући од земаља које ратификују Споразум да уведу изузетке од закона у домаћи закон о ауторским правима за добробит корисника с потешкоћама у читању. То значи да земље које ратификују Споразум морају обезбедити да њихови закони дозвољавају слепим људима, библиотекама и другим организацијама да стварају примерке у приступачном формату без тражења претходне дозволе од носиоца права (обично аутора или издавача) и да дистрибуирају приступачне примерке у земљи.
- Чинећи законитим слање и пријем приступачних верзија књига и других штампаних дела из једне земље у другу. Ово значи да је слање дела у приступачном формату преко националних граница дозвољено, чиме се потпомажу напори избегавања дуплирања трошкова у различитим земљама и у већем броју институција (које су често јавно финансиране или имају добротворни статус). Ово ће дозволити институцијама с већим колекцијама приступачних књига да деле ове колекције са слепим и слабовидим људима у земљама с мањим ресурсима, као и да боље служе особама с потешкоћама у читању у свакој земљи обезбеђивањем материјала за читање на ма ком језику који је потребан.

“Овлашћени субјекти” су од централног значаја за архитектуру Споразума. Библиотеке су од централног значаја за концепт овлашћених субјеката. Као што је дефинисано⁴ термин “овлашћени субјект” обухвата већину библиотека. Библиотекама и другим овлашћеним субјектима је дозвољено да предузимају производњу и дистрибуцију приступачних материјала на домаћем нивоу. Оно што је важно, овлашћеним субјектима је дозвољено да шаљу примерке у приступачним форматима другим земљама.

4. Члан 2(с) “овлашћени субјект” означава ентитет који је именovala или признала влада да на непрофитној основи повлашћеним корисницима обезбеђује образовање, наставну обуку, прилагођено читање или приступ информацијама. Такође, укључује и владине институције или непрофитне организације које обезбеђују истоветне услуге повлашћеним корисницима као једну од својих примарних активности или институционалних обавеза.

II Ратификација и имплементација у национални закон

Након усвајања у јуну 2013, Споразум је државама чланицама Светске организације за интелектуалну својину отворен за потписивање на годину дана. Охрабрујуће је да је осамдесет земаља потписало Споразум у року од годину дана, укључујући 22 партнерске земље EIFL-а. По међународном праву, потписивање Споразума указује на постојање политичке подршке у земљи. Ма како Споразум ступио на снагу, он мора бити ратификован. Споразум ће ступити на снагу кад га ратификује двадесет земаља и тада он постаје обавезујући за те земље. Индија је прва земља која је ратификовала Споразум из Маракеша, 24. јуна 2014. Када је ратификован, одредбе Споразума се имплементирају у национални закон кроз, на пример, амандмане на закон о ауторском праву или друге релевантне законе.

Да бисте проверили на тренутни статус ратификованости, кликните на овај линк: www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treatyid=843.

III Кључне одредбе Споразума

A Дефиниције: Библиотеке и Споразум из Маракеша

С практичне тачке гледишта, најважнија одредба Споразума за библиотеке је дефиниција “овлашћеног субјекта” због тога што она дефинише организацију која ствара и дистрибуира примерке у приступачним форматима, као и под којим условима то чини. Члан 2(с) дефинише овлашћени субјект “као ентитет који је именovala или признала влада да на непрофитној основи повлашћеним корисницима обезбеђује образовање, наставну обуку, прилагођено читање или приступ информацијама. Такође, он укључује и владине институције или непрофитне организације које обезбеђују истоветне услуге повлашћеним корисницима као једну од својих примарних активности или институцијалних обавеза”.⁵

Према томе, и специјализоване агенције које обезбеђују услуге слепим људима, као што је библиотека звучних књига, али и библиотека општег типа, као што је универзитетска или јавна библиотека која обезбеђује исте услуге свим својим корисницима без обзира на инвалидитет, чиниле би овлашћене субјекте.

Уз то, библиотека или други овлашћени субјект “успоставља и прати сопствену праксу”⁶ како би констатовао да су примаоци услуга заиста повлашћени корисници, да би ограничио дистрибуцију примерака у приступачном формату само за повлашћене кориснике или друге овлашћене субјекте, да би одвратио друге од неовлашћеног умножавања и дистрибуције примерака, и с дужном пажњом водио евиденцију о руковању приступачним примерцима.

ЛИТВАНСКА БИБЛИОТЕКА ЗА СЛЕПЕ

5. Договорена изјава у вези с чланом 2(с) ближе уређује да израз “ентитет који именује влада” може укључивати субјекте који примају финансијску подршку владе у сврху обезбеђивања услуга повлашћеним корисницима.

6. Члан 2(d) – Дефиниције.

Према томе, било која библиотека или институција која задовољава широке критеријуме постављене чланом 2(с) квалификује се као овлашћени субјект. Како би обезбедио да се приступачни примерци користе у сврхе с добрим намерама, овлашћени субјект у том погледу успоставља *сопствену* праксу. Важно је истаћи да се Споразумом се не промишљају правила која за њега поставља влада, нити процеси или механизми одобравања.

Потребно је запазити да дефиниција овлашћеног субјекта такође укључује и профитне ентитете који користе јавне фондове како би обезбедиле услуге на непрофитној основи за особе с потешкоћама у читању.

В Друге важне дефиниције

Повлашћени корисник Споразум укључује широку дефиницију “повлашћеног корисника”⁷ - то је тип особе ка чијој добробити је усмерен Споразум. Постоје три групе повлашћених корисника:

- 1 људи који су слепи;
- 2 људи који имају оштећење вида које их спречава да читају штампана дела, као и људи који имају перцептивна оштећења, као што је дислексија која отежава учење читања, писања и правилног спеловања;
- 3 људи с физичким инвалидитетом који их спречава да држе књигу или окрећу странице.

Иако је Споразум усмерен ка људима с потешкоћама у читању, члан 12(2) потврђује и важну тачку која се односи на то да он не спречава примену изузетака од закона о ауторском праву и за добробит људи с другим инвалидитетима.

Врсте дела Споразум се односи на објављена литерарна и уметничка дела у форми текста, нотација или илустрација, укључујући и звучну форму као што су звучне књиге.⁸ Значајно је и то да аудиовизуелна дела, као што су филмови, не спадају под дефиницију дела, иако би текстуална дела уграђена у аудиовизуелна, на пример едукативни мултимедија DVD-јеви, били покривени дефиницијом.

Примерак у приступачном формату Члан 2(б) описује “примерак у приступачном формату” као копију дела у форми која повлашћеном кориснику даје “приступ једнако реалан и удобан као и особи без визуелног оштећења или друге потешкоће у читању”.

ДЕЈЗИ ПЛЕЈЕР И ЗВУЧНА КЊИГА
У ГРАДСКОЈ БИБЛИОТЕЦИ У
ХЕЛСИНКИЈУ. ФОТО: МАСЕ

С Материјалне обавезе

Материјално језгро Споразума је садржано у члану 4. и кроз члан 7.

7. Члан 3. - Повлашћени корисници

8. Договорена изјава у вези с чланом 2(а). У неким земљама, звучне књиге и други звучни записи нису заштићени законом о ауторском праву, већ сродним законима. У фусноти 13. дата је договорена изјава везана за члан 10 (2) која разјашњава да у земљама у којима су права за звучне записе решена сродним правима, Споразум захтева усвајање изузимања и тих сродних права, као и ауторских.

Ограничења и изузимања у националним законима

Обавезна изузимања

Члан 4(1) захтева од земаља да у својим националним законима обезбеде изузимање од права репродукције, дистрибуције и чињења јавно доступним “ради олакшавања доступности примерака дела у приступачним форматима повлашћеним корисницима”. Ограничење или изузимање требало би да дозволи промене које су потребне како би се дело учинило приступачним у алтернативном формату. Уз то, земље могу обезбедити изузимање права на јавно извођење, као што је јавно читање песме или комада.

Земље имају значајну флексибилност у томе како могу да испуне обавезу из члана 4(1). Један начин испуњавања обавезе одређен је **чланом 4(2)** којим се овлашћеном субјекту дозвољава да ствара примерке у приступачном формату или да добије примерак у приступачном формату од другог овлашћеног субјекта, као и да директно обезбеди примерак повлашћеној особи било којим средствима под следећим условима:

- Овлашћени субјекат има овлашћен приступ делу;
- Конверзија не уводи друге промене од оних које су потребне да би се дело учинило приступачним;
- Примерци се обезбеђују за ексклузивну употребу повлашћених корисника;
- Активност се предузима на непрофитној основи⁹

Поред тога, повлашћени корисник или неко ко иступа у његово име, као што је члан породице или библиотекар, могу стварати примерак у приступачном формату за употребу повлашћеног корисника.

Алтернативно, **члан 4(3)** прописује да земља такође може испуњавати члан 4(1) обезбеђивањем других ограничења или изузимања у националном закону о ауторском праву.

Опциона ограничења: комерцијална доступност и обештећење

Члан 4(4) и 4(5) представљају опционе одредбе које, уколико су имплементиране у национални закон, ограничавају слободе дозвољене овим Споразумом.

Члан 4(4) дозвољава земљи да ограничи изузимања¹⁰ на дела која нису доступна на комерцијалном тржишту под условима разумним за повлашћене кориснике на том тржишту. За библиотеку, ово значи да би прво требало да спроведе истраживање како би се проверило да ли је дело комерцијално доступно у приступачном формату пре него што би се приступило стварању приступачног примерка. С обзиром да није лако уверити се са сигурношћу да ли је дело доступно у одређеном формату и то под разумним трошковима за повлашћеног корисника, нарочито у прекограничним ситуацијама, практичан ефекат би учинио изузимања од закона неизводљивим. То би, дакле, одложило стварање примерка у приступачном формату, а многе библиотеке немају ни особље нити ресурсе како би предузеле овакве провере за појединачне случајеве. Ниво ризика – процена вероватноће институције која је тужена од власника ауторског права у случају да је примерак дела у приступачном формату био комерцијално доступан – могао би значити да библиотека одбија да пружи услугу уопште.¹¹ Наравно, уколико је примерак у приступачном формату доступан

9. Треба приметити да непрофитна основа не искључује накнаду на основу повраћаја трошкова за обезбеђене услуге.

10. Описано изнад у члановима 4(1), 4(2) и 4(3).

11. Током преговора, Светски савез слепих супротставио се захтеву за провером комерцијалне доступности: www.

© WIPO 2013. ФОТО: ЕМАНУЕЛ БЕРО

на комерцијалном тржишту, библиотека може увек и на сваки начин набавити такав примерак.

Члан 4(5) обезбеђује могућност да изузетке подвргне накнади: да исплати трошак носиоцу права (за објављена дела у библиотечким колекцијама носилац права је углавном издавач). Другим речима, земља може радије усвојити законску лиценцу него апсолутно изузимање. Ова одредба, како се у члану 4(4) расправља у тексту изнад, такође би могла да има расхлађујући ефекат на стварање приступачних примерака, нарочито за библиотеке у земљама с малим приходима и ограниченим буџетима за набавку књига. Важно је напоменути да када је дело већ купљено, примерак у приступачном формату направљен је искључиво у сврху обезбеђивања једнаког приступа делу и активност се предузима на непрофитној основи.

Чланови 4(4) и 4(5) односе се на мали број земаља које већ имају овакве одредбе у националном закону. Како би максимално повећале доступност приступачних материјала библиотечким корисницима с потешкоћама у читању, оне не би требало да буду модел другим земљама, нарочито не земљама с ниским приходима. Како је оригинално дело већ плаћено, сценарио дуплог плаћања требало би да буде избегнут. Из ових разлога, библиотеке би требало да буду против увођења ових опционих одредби у национални закон.

Прекогранична размена примерака у приступачном формату: извоз

Члан 5(а) обезбеђује да земља мора дозволити овлашћеном субјекту да пошаље (извезе) примерак у приступачном формату произведен под правилима изузимања и то за овлашћеног субјекта у другој земљи или директно за повлашћеног корисника у другој земљи. Као и члан 4, члан 5 обезбеђује земљама флексибилност у вези с тим како да имплементирају ову обавезу.

worldblindunion.org/English/news/Pages/WIPO-Treaty-Commercial-availability.aspx. У коначном тексту Споразума који је и усвојен, комерцијална доступност је опциона одредба.

Један од начина како се придржавати члана 5(1) постављен је у члану 5(2) који налаже да домаћи закон о ауторском праву земље која шаље примерак мора дозволити овлашћеном субјекту да дистрибуира примерак у приступачном формату повлашћеном кориснику, као и повлашћеном кориснику у другој земљи, под условом да овлашћени субјект задовољава тест добре намере (где овлашћени субјект не зна или има било какво разумно основа да зна да ће примерак у приступачном формату бити коришћен на било који други начин осим за повлашћене кориснике). Овлашћени субјект може одлучити да ли да “примени даље мере“, као додатак онима које прописује домаћи контекст, а како би потврдио повлашћени статус особе коју услужује у другој земљи.¹²

Преко гранична размена примерака у приступачном формату: увоз

Члан 6. је подударачућа подршка члану 5. Баш као што члан 5. обавезује земље да дозволе овлашћеним субјектима¹³ да шаљу примерке у приступачним форматима овлашћеним субјектима или повлашћеним корисницима у другим земљама, члан 6. обавезује земље да дозволе овлашћеним субјектима или повлашћеним корисницима да примају (увозе) примерке у приступачним форматима из других земаља.

Још важније, члан 6. налаже да се ова обавеза увоза односи само на проширење које ће националним законом у једној земљи дозволити овлашћеном субјекту или повлашћеном кориснику да производи примерак у приступачном формату. Према томе, ако национални закон дозвољава овлашћеним субјектима, али не и повлашћеним корисницима, да производе примерке у приступачном формату, од те земље захтеваће се само да овлашћеним субјектима дозволи увоз примерака у приступачном формату. Дакле, како би се осигурало да овлашћени субјект у једној земљи може директно да снабде повлашћеног корисника у другој земљи приступачним примерцима, национални закон о ауторским правима друге земље би требало да буде проширен тако да дозвољава повлашћеним корисницима (а не само овлашћеним субјектима) да производе примерке у приступачном формату.¹⁴

Обавезе везане за технолошке мере

Члан 7. обезбеђује да технолошке заштитне мере, као што су контрола копирања или приступа, не могу спречити да повлашћени корисник ужива права изузимања од ових обавеза која су обезбеђена Споразумом, чак и ако једна земља забрањује заобилажење мера техничке заштите у својој општој регулативи у области ауторских права. Тако, у оваквим случајевима земља мора усвојити механизам као што је изузимање забране заобилажења како би дозволила овлашћеном субјекту, на пример, да произведе примерак у приступачном формату. Други механизми, на пример захтевање од носилаца права да снабдеју овлашћеног субјекта кључем који отвара дигиталну браву, такође би задовољили одредбе члана 7.

12. Фуснота 7 - Договорена изјава у вези с чланом 5(2).

13. Треба запазити да овлашћени субјекти могу да шаљу примерке у приступачним форматима другим земљама.

14. Треба запазити да једна земља има дискреционо право да наметне рестрикције на увоз, као што стоји у члану 4(4) који се односи на захтеве комерцијалне доступности и/или у члану 4(5) који се односи на захтеве у вези са накнадом; видети и фусноту 10. Споразума из Маракеша.

D Општи принципи у вези са имплементацијом на националном нивоу

Чланови 10. и 11. уређују опште принципе везане за националну имплементацију.

Члан 10. “Општи принципи имплементације” истичу флексибилност коју земље имају у начину на који имплементирају Споразум. **Члан 11.** “Опште обавезе везане за ограничења и изузимања”, с друге стране, наглашава да је ова флексибилност ограничена постојањем обавеза које прописује Споразум, нарочито такозваним “тестом у три корака.”¹⁵ Стога Споразум мора бити схваћен у смислу креирања минимума стандарда за изузимања, а у оквиру контекста теста у три корака.

Како неке земље нису обавезане тестом у три корака у вези с ограничењима неких или свих права, из разлога што нису потписнице Бернске конвенције, Споразума о ауторским правима Светске организације за интелектуалну својину или Уговором о трговинским и сродним аспектима права у области интелектуалне својине (TRIPS – Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights),¹⁶ неке развијене земље су желеле да се осигурају да неке друге земље неће на неки начин злоупотребити одредбе Споразума у ситуацијама прекограничне размене.

Члан 5(4) обезбеђује гаранције да ће земља примаоца, а која нема обавезе прописане тестом у три корака, обезбедити да овлашћени субјект не сме поново извозити приступачни примерак у другу земљу или да ће производња приступачног примерка бити предмет теста у три корака пре него што издање буде послато земљи примаоцу.¹⁷

ЛИТВАНСКА БИБЛИОТЕКА ЗА СЛЕПЕ

E Друге мере: поштовање приватности и сарадња на прекограничној размени

Члан 8. “Поштовање приватности” обезбеђује да земље “настоје да заштите приватност повлашћених корисника на једнакој основи с другима”. Библиотеке снажно верују у заштиту приватности свих који користе њихове услуге, што укључује право да се чита анонимно. У многим земљама, библиотеке су предмет закона о заштити података. Имплементација Споразума не би требало да се меша с приватношћу повлашћених корисника, на пример, у дистрибуцији механизма за приступачне формате.

Члан 9. “Сарадња у олакшавању прекограничне размене” садржи одредбе осмишљене тако да олакшају прекограничну размену, као што је добровољно дељење информација као помоћ овлашћеним субјектима да се међусобно препознају. Чланом 9(2) земље су се споразумеле да помажу својим овлашћеним субјектима у чињењу информација доступним, а у вези с њиховом праксом која се односи на примерке у приступачном

¹⁵ Члан 9(2) Бернске конвенције за заштиту књижевних и уметничких дела. Ствар је законодавства у земљама Уније да дозволе репродукцију оваквих дела у одређеним посебним условима који обезбеђују да се таква репродукција не сукобљава с уобичајеним начином коришћења дела и не угрожава на неразуман начин легитимне интересе аутора.

¹⁶ Мање развијеним земљама, које су чланице Светске трговне организације (WTO – World Trade Organization) одобрава се одрицање од TRIPS уговора до 1 јула 2021. www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/lcd_e.htm

¹⁷ За више детаља видети Кориснички водич кроз Споразум из Маракеша, www.librarycopyrightalliance.org/bm-doc/user-guide-marrakesh-treaty-1013final.pdf

формату; али овлашћени субјекти нису у обавези да обелодане ову информацију.¹⁸ По свој прилици, помоћ би се могла јавити у виду веб сајта хостованог у једној земљи или обезбеђивањем додатних средстава овлашћеним субјектима.

IV Наредни кораци

Споразум из Маракеша има потенцијал да значајно повећа доступност примерака у приступачним форматима особама с потешкоћама у читању. Како би се тај потенцијал искористио што је могуће више, библиотеке и друге институције које служе особе с потешкоћама у читању треба да подстакну своје владе да ратификују Споразум. Затим, требало би да захтевају од својих влада да предузму неопходне кораке како би се Споразум имплементирао у домаћи закон. С обзиром да Споразум земљама обезбеђује важне опције о томе како да имплементирају Споразум у националне законе, библиотеке и други овлашћени субјекти требало би да се залажу за обезбеђивање имплементације која би најбоље служила интересима особа с потешкоћама у читању.¹⁹ Други део овог Водича даје сугестије и препоруке о томе на који начин се ово може постићи.

EIFL, у сарадњи са Светским савезом слепих, подржава библиотеке у земљама партнерима да се залажу за ратификацију. Када Споразум буде имплементиран у домаћи закон, библиотеке ће моћи да обезбеде низ услуга које Споразум дозвољава: стварање и дистрибуцију примерака у приступачним форматима за особе с потешкоћама у читању. А библиотеке могу да одиграју значајну улогу у окончавању глади за књигом.

¹⁸. Фуснота 12, Договорена изјава у вези с чланом 9, истиче: "Подразумева се да члан 9. не обухвата обавезну регистрацију овлашћених субјеката, нити представља предуслов овлашћеним субјектима за укључивање у активности препознате овим Споразумом, али обезбеђује могућност дељења информација ради олакшавања прекограничне размене примерака у приступачним форматима.

¹⁹. Видети један могући модел статута за имплементацију на адреси: www.infojustice.org/wp-content/uploads/2013/09/model-statute-for-marrakesh-implementation.pdf.

Препоруке за имплементацију Споразума из Маракеша на националном нивоу

ЛУЈ ВИЛАРОЕЛ ВИЛАЛОН²⁰

Овај пакет препорука за имплементацију Споразума из Маракеша првенствено је намењен библиотекарима из партнерских земаља EIFL-а које код својих влада заговарају ратификацију Споразума. Такође може бити коришћен као алат намењен креаторима политика при имплементацији Споразума у национални закон. Препоруке садрже практичну интерпретацију главних техничких одредби Споразума у складу са широким циљевима јавног интереса за приступ знању. Оне нуде смернице и сугестије за пружање помоћи у остваривању могућности које Споразум нуди библиотекама, како би повећале број материјала за читање доступних особама с потешкоћама у читању, и како би тиме ефикасно изашле у сусрет циљевима Споразума – окончању глади за књигом. Ове препоруке требало би читати заједно са Првим делом “Споразума из Маракеша: EIFL водич за библиотеке”. Коментари и повратне информације су добродошли.

I Корисници Споразума

Споразум из Маракеша о олакшавању приступа објављеним делима²¹ штити приступ за особе које су следе, слабовиде или на други начин имају потешкоће у читању, на пример, особе које су дислексичне или физички нису у стању да држе књигу. Дакле, одредбе Споразума не односе се на особе с другим врстама инвалидитета.

Препорука

- 1.1 Како би изашле у сусрет обавезама Споразума из Маракеша, земље обезбеђују ограничења и изузимања у корист особа које су следе, слабовиде или имају друге потешкоће у читању. Дакле, важно је осигурати да се дати изузеци примењују не само на особе које су следе или слабовиде, већ да такође укључе и друге инвалидитете који умањују приступ штампаним делима. Како би се ово олакшало, препоручује се неограничено укључивање примера других инвалидитета везаних за потешкоће у читању.

За препоруке у вези с особама с инвалидитетом изван опсега Споразума из Маракеша, молимо вас да погледате Одељак IX испод.

²⁰ Луј Вилароел Вилалон (Luis Villarroel Villalon), адвокат, Амерички универзитет у Вашингтону, Директор организације Иноварте, професор на предмету о интелектуалној својини на Универзитету Мајор у Чилеу, преговарач при усвајању Споразума из Маракеша, ранији саветник чилеанског министра просвете у области интелектуалне својине, саветник Института за интелектуалну својину у Еквадору, међународни консултант у области интелектуалне својине. Ове препоруке представљају лично мишљење аутора, могу бити предмет ревизије и не одражавају нужно погледе запослених, институција или земаља с којима је аутор био повезан.

²¹ www.wipo.int/treaties/en/ip/marrakesh

II Врсте радова и других материјала који подлежу изузимањима и ограничењима

Споразум из Маракеша захтева да се изузеци примењују на књижевна, уметничка и научна дела онако како је наведено у Бернској конвенцији, чији је садржај изражен у форми “текста, нотације и/или сродних илустрација, без обзира да ли је објављен или на други начин јавно доступан на ма ком медију.”²² Ово значи да су текстуалне књиге на папиру или у дигиталном формату као што су новине, часописи, стрипови, звучне књиге, електронске књиге, веб странице, звучни записи, и тако даље, укључени заједно с делима која комбинују текст и илустрације, као што су стрипови или сликовнице (све док садрже текст или нотације у ма којој форми).

У сваком случају, подразумева се да дела, као што су уметнички перформанси, звучни снимци (фонограми) или емитовани сигнали, који не улазе у оквир дефиниције «дела» у већини правних система, такође представљају предмет изузетака у Споразуму из Маракеша, све док ова су ова дела уграђена у или у неком односу с делима дефинисаним Споразумом.

Препорука

- 2.1 Земље би требало да обезбеде да ограничења и изузимања имплементирана у Споразум из Маракеша покривају сва литерарна, уметничка и научна дела изражена кроз текст, нотацију и/или сродне илустрације. Како би ово било олакшано, препоручује се неискључиво укључивање примера свих врста дела.

За препоруке у вези с делима изван опсега Споразума из Маракеша, молимо вас да погледате Одељак X испод.

III Врсте права покривених обезбеђеним ограничењима и изузимањима (закон о ауторском и сродним правима)

Изузимања и ограничења обезбеђена Споразумом не односе се само на ауторска, већ и на сродна права,²³ као што су право извођења, право произвођача фонограма или право емитовања. Овај важан елеменат је нарочито препознат у Договореној изјави у вези с чланом 10(2): «Подразумева се да се, када је дело одређено у смислу члана 2(a), укључујући таква дела и у звучном формату, ограничења и изузеци обезбеђени овим Споразумом примењују *mutatis mutandis* и на сродна права неопходна за стварање примерка у приступачном формату, за његову дистрибуцију и чињење доступним за повлашћене кориснике.»²⁴

Ова одредба је суштински значајна зато што текстуална дела, као предмет ауторског права, могу да садрже уграђене материјале као што су звучни снимци направљени за звучне књиге или уметничка извођења, а који су у многим правним системима предмет сродних права пре него ауторског права. Примери других врста права зависе од сваке појединачне земље и могу укључивати дела у оквиру јавног домена, на пример, дела која у неким правним системима спадају у сродна права под одређеним околностима.

22. www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=301016#art2

23. Та права називају се и „суседним правима“. [www.cyber.law.harvard.edu/copyrightforlibrarians/Module_4:_Rights, Exceptions, and Limitations#Neighboring_and_22Sui_Generis.22_Rights](http://www.cyber.law.harvard.edu/copyrightforlibrarians/Module_4:_Rights,_Exceptions,_and_Limitations#Neighboring_and_22Sui_Generis.22_Rights),

24. Фуснота 13 - Договорена изјава у вези с чланом 10(2): www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=301036

Препорука

- 3.1 Земље треба да осигурају да ограничења и изузимања дата у Споразуму из Маракеша могу да се примењују како на ауторско, тако и на сродна права,²⁵ као што се то и захтева, а како би се књижевна и уметничка дела учинила приступачним ради испуњавања циљева Споразума.

IV Коришћење дела која су дозвољена ограничењима и изузимањима

Споразум из Маракеша наводи одређена обавезна ограничења и изузимања у следећим правима: право репродукције, право дистрибуције, право чињења доступним јавности, (као што је наведено и у Споразуму о ауторском праву Светске организације за интелектуалну својину), као и право неопходне прераде ради чињења дела доступним у алтернативном формату, као што је звучни опис слике која се односи на текст, на пример, ради описивања слике укључене у књигу из историје уметности.²⁶

У сваком случају, Споразум такође обезбеђује могућност укључивања у изузимање и других коришћења потребних ради креирања приступачних формата или њиховог чињења доступним, као што је право на јавно извођење,²⁷ превођење или друга права дозвољена међународним законом.²⁸

Што је више врста коришћења дозвољено ограничењима и изузимањима, више погодности ће бити обезбеђено онима који производе и дистрибуирају приступачне формате: у суштини, то значи оснаживање оних који обезбеђују приступ особама с потешкоћама у читању. Ово је нарочито важно зато што је услов за примање примерка у приступачном формату преко националне границе (увоз) тај да закон земље примаоца мора дозвољавати продукцију тог формата у оквиру изузимања.²⁹ Дакле, што више врста приступачних формата је дозвољено националним законом, постоји више правне сигурности за земљу која увози примерке у приступачном формату из друге земље.

Препорука

- 4.1 Национални закон би требало да укључује ограничења или изузимања свих права јасно наглашених у Споразуму из Маракеша и његовим Договореним изјавама: право на репродукцију, дистрибуцију, чињење доступним јавности, (као што је наведено у Споразуму о ауторском праву Светске организације за интелектуалну својину, члан 8), јавно извођење, неопходна прерада ради стварања алтернативног формата, увоз и извоз, када су примењиви, и превођење.

25. Што је важније, Споразум о извођењима и фонограмима Светске организације за интелектуалну својину (WPPT – World Intellectual Property Organization – Performances and Phonograms Treaty), Римска конвенција и TRIPS споразум јасно кажу да када је ограничење или изузимање дозвољено законом о ауторском праву, такође може бити дозвољено и сродним законима. На пример, члан 16. Споразума WPPT наводи да “(f) Споразумне стране могу, у својим националним законодавствима, да обезбеде исте врсте ограничења или изузимања у складу са заштитом извођача и произвођача фонограма као што обезбеђују, у својим националним законодавствима, у вези са заштитом ауторских права у књижевним и уметничким делима. www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=295578#P133_18440

26. Члан 4. - Национални закон у вези с ограничењима и изузимањима приступачних формата.

27. Члан 4(1)(b).

28. Фуснота 4 – Договорена изјава која се односи на члан 4(3). www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=301036

29. Члан 6. – Увоз примерака у приступачном формату. Организација или институција која се подразумева под «овлашћеним субјектом» који може да производи, међународно размењује и дистрибуира приступачне формате у оквиру Споразума из Маракеша, мора испуњавати два захтева. Прво, постоји општи захтев који је повезан с природом институције и врстом активности које обавља, као што је пружање образовних услуга, наставних активности, прилагођеног читања или приступа информацијама за повлашћене кориснике, све у сагласности с националном политиком и законским обавезама. Активности морају такође бити предузимане на непрофитној основи (видети члан 2(с)). Друго, како би се осигурало да примерци у приступачном формату неће бити злоупотребљени, субјект успоставља и прати сопствену праксу и процедуре (видети члан 2(d)).

V Библиотеке као овлашћени субјекти

Према Споразуму из Маракеша, “овлашћени субјекти”³⁰ су субјекти који могу слати примерке у приступачном формату другој земљи која је страна у Споразуму. Овлашћени субјекти могу слати овакве примерке или другом овлашћеном субјекту или директно повлашћеном кориснику у другој земљи.³¹ Дакле, овлашћени субјекти имају суштинску улогу у ефикасној имплементацији међународне размене примерака у приступачним форматима. Уз то, овлашћени субјекти имају кључну функцију у креирању и дистрибуцији приступачних дела у једној земљи.

Као снабдевачи информацијама повлашћених корисника на непрофитној основи, библиотеке се квалификују као овлашћени субјекти. Како би испуниле циљеве Споразума, важно је да сви типови библиотека – од специјалних које услужују слепе и слабовиде до високошколских и јавних, од оних с добрим изворима у највећим местима и градовима до малих библиотечких заједница у руралним подручјима – буду подстакнути да преузму улогу овлашћених субјеката и буду оснажени да обезбеде корисницима с потешкоћама у читању благовремен приступ приступачним материјалима.

У циљу испуњавања одредби Споразума, библиотека мора утврдити и пратити сопствену праксу како би осигурала да су особе које услужује повлашћени корисници, како би ограничила дистрибуцију примерака у приступачним форматима само за повлашћене, како би обесхрабрила неовлашћено коришћење насталих примерака и обезбедила дужну бригу у руковању примерцима дела и вођење евиденције, уз поштовање приватности корисника библиотеке.³²

Препоруке

- 5.1 Имплементација закона или правила у погледу библиотека као овлашћених субјеката треба да пружи уверење да библиотека може да успостави и прати сопствену праксу с обзиром на обезбеђивање примерака у приступачном формату, све док се ово спроводи у доброј намери и док је разумно према локалним околностима и условима.
- 5.2 Ако национални закон у који је имплементиран Споразум из Маракеша укључује листу типова субјеката који се могу квалификовати као овлашћени субјекти, веома је важно осигурати да библиотеке које обезбеђују услуге на непрофитној основи буду укључене.
- 5.3 Владине смернице или добра пракса с обзиром на обезбеђивање приступачних формата повлашћеним корисницима под условима Споразума, треба да буду разрађени у сарадњи с репрезентативним групама као што су библиотечка удружења и библиотечки конзорцијуми, заједно с другим овлашћеним субјектима који су произвођачи приступачних формата.
- 5.4 Библиотечки подзаконски акти или интерне владине уредбе треба нарочито да укључују обезбеђивање признавања да приступ информацијама за особе с инвалидитетом представља

30. Организација или институција која се подразумева под «овлашћеним субјектом» који може да производи, међународно размењује и дистрибуира приступачне формате у оквиру Споразума из Маракеша, мора испуњавати два захтева. Прво, постоји општи захтев који је повезан с природом институције и врстом активности које обавља, као што је пружање образовних услуга, наставних активности, прилагођеног читања или приступа информацијама за повлашћене кориснике, све у сагласности с националном политиком и законским обавезама. Активности морају такође бити предузимане на непрофитној основи (видети члан 2(с)). Друго, како би се осигурало да примерци у приступачном формату неће бити злоупотребљени, субјект успоставља и прати сопствену праксу и процедуре (видети члан 2(д)).

31. Члан 5(1): „овлашћеним субјектима“ је изричито дозвољено да шаљу приступачне формате другим земљама у оквиру Споразума из Маракеша.

32. Члан 2(д).

део њиховог институционалног мандата (зависно од расположивих средстава, где је то примерено).

- 5.5 Библиотеке треба да успоставе процедуре и праксу за дужну бригу о продукцији и дистрибуцији материјала у приступачним форматима за особе с инвалидитетом.

VI Услови за примену ограничења и изузимања у националном закону

Свака особа, укључујући повлашћене кориснике и овлашћене субјекте, могу имати право да производе примерке у приступачним форматима све док су намењени искључиво за употреб повлашћених корисника. Подразумева се да су укључени и људи који делују у име повлашћених корисника, као што су библиотекари, неговатељи, породица или пријатељи.

Активности, које предузима овлашћени субјект или особа која производи приступачан формат или га чини доступним, засноване су на непрофитној основи.³³ Важно је запазити да непрофитни статус не спречава овлашћеног субјекта да наплати додатне трошкове како би неке надокнадио трошкове или их вратио у разне фондове, на пример, ради финансирања производње или дистрибуције приступачних формата.³⁴

Изузимања нису ограничена на специфичне формате: било који формат може бити произведен све док служи сврси превазилажења инвалидитета који омета приступ,³⁵ и док не уводи промене осим оних које су потребне да се дело учини приступачним.³⁶

Посебна изузимања у корист особа с потешкоћама у читању су без предубеђења у односу на друга општа изузимања обезбеђена националним законом,³⁷ као што су она у образовне сврхе, као и свака посебна одредба која води рачуна о економској ситуацији у земљи или друштвеним и културним потребама. Уз то, овлашћени субјекти треба да поштују приватност повлашћених корисника на једнакој основи с другима, на пример, с обзиром на заштиту личних података или читалачких навика.³⁸

Овлашћени субјекти могу слати примерке у приступачном формату или другим овлашћеним субјектима или директно повлашћеним корисницима који се налазе у некој другој земљи.³⁹

Препоруке

- 6.1 Свим особама и овлашћеним субјектима треба да буде дозвољено да производе и дистрибуирају приступачне формате у својој земљи за искључиву употребу повлашћених корисника и у сагласности са захтевима постављеним националним законом.
- 6.2 За активности предузете на непрофитној основи, веома је важно да примена изузимања не буде предмет плаћања накнаде⁴⁰ нити теста комерцијалне доступности за одређени приступачни формат (било за употребу у земљи која га је произвела или за употребу у другој земљи).⁴¹

33. Члан 4(2)(а)(IV)

34. Фуснота 2 - Договорена изјава у вези с чланом 2(с) www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=301036

35. Члан 4(1)(а).

36. Члан 4(2)(а)(II).

37. Члан 12 - Друга ограничења и изузимања, и Члан 4(3) - Ограничења и изузимања у националним законима везана за примерке у приступачном формату.

38. Члан 8 - Поштовање приватности.

39. Члан 5(1).

40. Члан 4(5).

41. Члан 4(4) - Земља која бира да укључи захтев за комерцијалном доступношћу мора да пошаље обавештење генералном директору Светске организације за интелектуалну својину.

- 6.3 Имплементација закона или правила треба да учине јасним да се (1) непрофитна природа активности примењује на особу или субјекат који контролише производњу или дистрибуцију приступачног формата (пре него на онога ко обезбеђуј услуге, а који је део ланца производње) и (2) не искључује плаћање таквим комерцијаним субјектима за њихове услуге.
- 6.4 Споразум подразумева да земље имају слободу да регулишу уговорне односе у погледу ограничења и изузимања за добробит особа с потешкоћама у читању, све док се испуњава сврха Споразума. Пошто је приступ дигиталним изворима регулисан лиценцама, снажно се препоручује да закон о ауторском праву сачува изузимања тако да било који услови лиценцирања не могу да оборе ограничења и изузимања обезбеђена Споразумом.

VII Услови за прекограничну размену примерака у приступачним форматима

Овлашћени субјекти имају изричито право да дистрибуирају и чине доступним примерке у приступачним форматима другим овлашћеним субјектима или директно повлашћеним корисницима у другој земљи која је потписала Споразум.⁴² Када успоставља услове за слање примерка у приступачном формату, изворни овлашћени субјекат треба да поштује принципа «добре намере».⁴³ Важно је запазити да Споразум дозвољава овлашћеном субјекту да успостави своју сопствену праксу.⁴⁴ Он не поставља неке посебне процедуре или системе које треба пратити и који одражавају неке типичне друштвене или економске околности за цео свет, то јест не поставља такве процедуре и системе за све земље у којима овлашћени субјекти раде и особе с инвалидитетом живе.

Када овлашћени субјект као прималац приступачног формата делује у земљи која нема обавезе у погледу на тест у три корака по међународном праву,⁴⁵ он мора осигурати да примерак у приступачном формату буде коришћен само за добробит повлашћеног корисника у тој земљи.⁴⁶

Препоруке

- 7.1 Пошто Споразум нема предрасуда према другим изузимањима за особе с инвалидитетом обезбеђене националним законима,⁴⁷ кориснике услуга не би требало спречавати да деле материјале у оквиру прекограничне размене у контексту других изузимања, као што је приватно коришћење, а у оквиру граница које дозвољава национални закон.
- 7.2 Чак и уколико земља одабере да постави услов некомерцијалне доступности у вези са стварањем и дистрибуцијом приступачних формата,⁴⁸ такав услов не би требало примењивати на примерке у приступачним форматима направљене за прекогранично коришћење, јер би тај услов изворном овлашћеном субјекту отежао или чак онемогућио верификацију.

VIII Мере технолошке заштите

Када земља обезбеђује правну заштиту за технолошке мере заштите (TRM – Technological protection measures), какве су копирање или контрола приступа, примениће се оне мере које обезбеђују да ово не спречава повлашћеног корисника од

42. Члан 5(1).

43. Члан 5(2) - где «изворни овлашћени субјект није знао или није имао разумног основа да зна да би приступачни формат могао да користи још неко осим повлашћеног корисника.

44. Као што је већ речено горе у Другом делу, Одељак V. Видети такође члан 2(d) Споразума из Маракеша.

45. Као што је већ речено горе у Другом делу, Одељак D. Општи принципи у вези с националном имплементацијом

46. Члан 5(4).

47. Члан 12(2).

48. Као што је већ речено горе у Првом делу, С. Одрживе обавезе, Члан 4 - Ограничења и изузимања у националним законима.

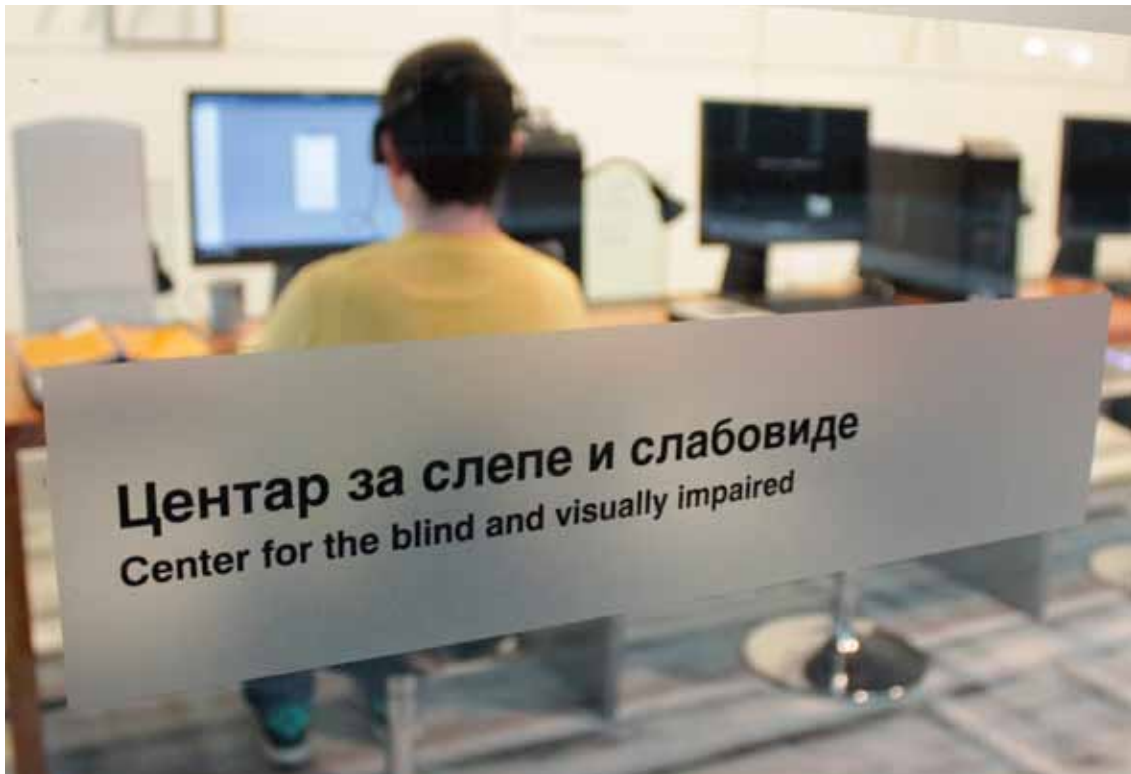

ФОТО: НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ

уживања ограничења и изузимања обезбеђених Споразумом. Већина искрених мера служи да дозволи заобилажење технолошких мера заштите како би се омогућило да примерци у приступачном формату буду створени или дистрибуирани,⁴⁹ као и алати и услуге потребни да се предузме такво заобилажење. Ако закон дозвољава само заобилажење технолошких мера заштите, али не дозвољава предузимање заобилажења алата и услуга потребних овлашћеним субјектима и повлашћеним корисницима, правило ће имати ограничену корисност.

Препорука

- 8.1 Као допуну заобилажењу технолошких мера заштите у сврху стварања или дистрибуције приступачних формата, национални закон би требало да дозволи алате и услуге, било комерцијалне или некомерцијалне, који омогућавају заобилажење као одговарајуће средство.

IX Заштита особа с инвалидитетом које нису обухваћене Споразумом из Маракеша

Споразум из Маракеша изричито наводи да су његове одредбе без предрасуда према другим изузимањима за особе с инвалидитетом обухваћене националним законом.⁵⁰ Другим речима, Споразум не ограничава давање права особама с другим врстама инвалидитета којима су потребни алтернативни формати како би приступили информацијама. На пример, глува особа може се ослонити на титловање или хватање покрета у комуникацији и интеракцији. Стога земља која у националном закону обезбеђује изузимања за особе с другим врстама инвалидитета може да задржи таква

49. Члан 7.

50. Члан 12(2).

изузимања или и да дода нека нова, чак и када су те земље потписнице Споразума из Маракеша.

Препорука

- 9.1 Подсећамо да Споразум из Маракеша дозвољава земљи чланици да задржи и прошири ограничења и изузимања која штите и друге особе с инвалидитетом које нису обухваћене Споразумом, а које су такође спречене да приступају делима у истом степену као и особе без тог конкретног инвалидитета. Земље се, дакле, подрстичу да искористе ову флексибилност.

X Приступ делима која нису укључена у Споразум из Маракеша

Ништа у Споразуму не спречава земље чланице да обезбеђују ограничења и изузимања како би обезбедиле повлашћеним корисницима приступ делима која нису укључена у Споразум, под условом да се таква изузимања придржавају међународних обавеза које има једна земља.⁵¹ Следећи овај принцип, једна земља може обезбедити изузимања која покривају друге врсте дела, као што су самосталне слике које не представљају комбинациј с текстом и илустрацијама. Једина последица биће да производња и дистрибуција таквих приступачних дела неће бити засновани на одредбама Споразума из Маракеша.

Препорука

- 10.1 Укључите сва дела и предмете покривене законом о ауторском и сродним правима у оквиру опсега дела, као и друге предмете који могу бити учињени приступачним, пазећи да се направи разлика између дела која су покривена одредбама Споразума из Маракеша и оних која излазе из тог опсега.

⁵¹. Члан 12 - Друга ограничења и изузимања.

EIFL препоруке за имплементацију: сажетак

- 1.1 Како би испуниле обавезе Споразума из Маракеша, земље ће обезбедити ограничења и изузетке за особе које су слепе, слабовиде или имају другу врсту потешкоће у читању штампаног материјала. Дакле, важно је обезбедити да се обезбеђена изузимања не примењују само на људе који су слепи или слабовиди већ и оне који укључују друге инвалидитете који ометају приступ штампаним делима. Како би ово било обезбеђено препоручује се, дакле, укључивање неограниченог спектра примера других потешкоћа у читању штампаних материјала.
- 2.1 Земље треба да обезбеде да ограничења и изузеци обезбеђени Споразумом из Маракеша покривају књижевна, уметничка и научна дела. Како би се ово обезбедило препоручује се, дакле, укључивање примера типова дела у неисцрпном обиму.
- 3.1 Земље треба да обезбеде да се ограничења и изузеци обезбеђени Споразумом из Маракеша примењују и у закону о ауторском праву и о сродним правима како би се књижевна и уметничка дела учинила доступним у пуном обиму циљева које прописује Споразум.
- 4.1 Национални закон треба да укључи ограничења или изузетке свих права наглашених у Споразуму из Маракеша: право репродукције, дистрибуције, чињења доступним (као што је обезбеђено WIPO споразумом о ауторском праву, члан 8), јавно извођење и трансформације неопходне како би се направио приступачан формат, увоз или извоз када је примењив, као и превођење.
- 5.1 Имплементација закона или правила у библиотеке као овлашћене субјекте треба да обезбеди сигурност да библиотека може да успостави и прати сопствену праксу све док се спроводи у доброј намери и разумно у складу са локалним околностима и условима.
- 5.2 Ако национални закон који имплементира Споразум из Маракеша садржи листу типова субјеката који би могли бити квалификовани као овлашћени субјекти, врло је важно обезбедити да библиотеке укључе услуге на непрофитној основи.
- 5.3 Владине смернице или примери добре праксе у вези са обезбеђивањем приступачних формата повлашћеним корисницима под условима Споразума, треба да буду елаборирани у консултацијама са репрезентативним групама као што су библиотечке асоцијације и конзорцијуми, заједно са другим овлашћеним субјетима који производе приступачне формате.
- 5.4 Библиотечки закони или интерни прописи треба изричито да садрже одредбу која потврђује да је приступ информацијама особама са инвалидитетом део њеног институционалног мандата (зависно од расположивих средстава, где је то могуће).
- 5.5 Библиотеке треба да успоставе процедуре и праксе у циљу бриге о продукцији и дистрибуцији приступачних формата за особе са инвалидитетом.
- 6.1 Свим особама и овлашћеним субјетима треба да буде дозвољено да производе и дистрибуирају приступачне формате у земљи за ексклузивну употребу повлашћених корисника и у складу са захтевима постављеним националним законом.
- 6.2 За активности које се спровode на непрофитној основи веома је важно да не подлежу плаћању таксе, (било да производе за употребу у земљи, или за употребу у некој другој земљи).

- 6.3 Имплементација закона или правила треба да разјасни да је (1) природа активности која се примењује на особу или субјекат који контролише производњу и дистрибуцију приступачног формата непрофитна, и (2) он не искључује плаћање комерцијалним субјектима за њихове услуге.
- 6.4 Имплицитна из Споразума произилази да земље имају слободу да регулишу однос уговорима *vis-à-vis* у погледу ограничења и изузетака у корист особа са инвалидитетом, док је сврха уговора је испуњена. Због тога што се приступом дигиталним ресурсима управља лиценцама, препоручује се да Закон о ауторском праву штити и изузетке, тако да никакви услови лиценцирања не могу надјачати остваривање ограничења и изузетака предвиђених уговором.
- 7.1 Како Споразум не утиче на друге изузетке за особе са инвалидитетом предвиђене у националном праву, корисници неће бити спречени да користе услуге прекограничне размене материјала у контексту других изузетака, као што су приватне сврхе, а које су у границама онога што је дозвољено домаћим законом.
- 7.2 Чак и ако земља одлучи да постави услов некомерцијалне доступности на изради и дистрибуцији доступних формата, такво стање не треба да важи за копије у приступачном формату направљене за прекограничну употребу, јер би њихово проверавање било веома оптерећујуће или чак немогуће.
- 8.1 Поред заобилажења технолошких мера заштите за потребе израде или дистрибуцију приступачних формата, национални закон би требало да дозволи алате и услуге, без обзира да ли у комерцијалне или некомерцијалне сврхе, који омогућавају такво заобилажење као прикладно.
- 9.1 Споразум из Маракеша дозвољава земљи чланици да задржи и прошири ограничења и изузетке заштите и на друга лица са инвалидитетом осим оних које имају мандат предвиђен уговором, а који су такође спречени да приступе радове у суштински истом степену као особа без инвалидитета. Земље се, дакле, охрабрују да искористе ове флексибилности.
- 10.1 Споразум укључује све радове и предмете покривене ауторским и сродним правима који могу бити учињени доступним, пазећи да направи разлику између дела којима одредбе Споразума из Маракеша доносе корист и оних који су изван његовог домена.

WIP0 2013. ФОТО: ЕМАНУЕЛ БЕРО

ALGERIE

ALGERIE

AFRIQUE DU SUD

AFRIQUE DU SUD

ALBANIE

AFGHANISTAN

The image features a blue header bar in the top-left corner containing the white text 'eifl'. The background is a light blue gradient with a pattern of small, white, circular dots that create a sense of depth and movement, resembling a textured surface or a field of light. The overall aesthetic is clean and modern.

eifl

www.eifl.net